

Alcide de Gasperi: een bevlogen bemiddelaar voor democratie en vrijheid in Europa

Alcide de Gasperi 1881 - 1954

Van 1945 tot 1953 bepaalde Alcide de Gasperi als premier en minister van Buitenlandse Zaken het binnenlandse en buitenlandse beleid in het naoorlogse Italië.

Hij werd geboren in de regio Trentino-Alto Adige (Zuid-Tirol), die tot 1918 tot Oostenrijk had behoord. Net als andere uitzonderlijke staatslieden van zijn generatie voerde hij actief campagne voor Europese eenheid. Door zijn ervaringen met fascisme en oorlog - in 1927 en 1928 zat hij in de gevangenis totdat het Vaticaan hem asiel verleende - raakte hij ervan overtuigd dat alleen door de vereniging van Europa een herhaling zou kunnen worden voorkomen.

Steeds opnieuw gaf hij de aanzet tot plannen voor de integratie van West-Europa, werkte hij aan de uitvoering van het Marshallplan en bevorderde hij de vorming van nauwe economische banden met andere Europese landen, vooral met Frankrijk. Ook steunde hij het Schumanplan voor de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal

en hielp hij mee met het uitwerken van de gedachte van een gemeenschappelijk defensiebeleid.

De beginjaren

Alcide de Gasperi werd geboren op 3 april 1881. Zijn vader was politieagent en had het niet breed. Alcide de Gasperi groeide op in de regio Trente, toentertijd een van de Italiaanstalige gebieden binnen de grote multinationale en multiculturele groep landen en volkeren van het Oostenrijks-Hongaarse Rijk. Omdat er geen Italiaanse universiteiten waren waar hij met een studiebeurs terecht kon, trok hij in 1900 naar Wenen om er filologie te studeren. Daar werd hij actief betrokken bij de katholieke studentenbeweging. Het was tijdens deze studentenjaren dat hij zijn bemiddelingsvaardigheden kon verfijnen die later zo essentieel werden tijdens zijn politieke loopbaan. Hij zag bijvoorbeeld in dat het vinden van een oplossing voor een probleem belangrijker was dan wrok te koesteren. Daarnaast was hij van mening dat inhoud boven vorm ging. Toen hij in 1905 afstudeerde, keerde hij terug naar Trentino waar hij verslaggever werd voor de krant *La Voce Cattolica*. In die periode werd hij ook politiek actief in de *Unione Politica Popolare del Trentino* en werd hij in 1911 gekozen om Trentino in het Oostenrijks Huis van Afgevaardigden

te vertegenwoordigen. Hij wendde deze functie aan om campagne te voeren ter bevordering van de rechten van de Italiaanse minderheidsgroepering.

Ervaringen tijdens de Eerste Wereldoorlog en de “Idee Ricostruttive”

Hoewel de Gasperi tijdens de Eerste Wereldoorlog politiek neutraal bleef, stond hij gunstig tegenover de inspanningen van het Vaticaan om een einde te maken aan de oorlog. Toen de Eerste Wereldoorlog in 1918 eindigde, werd de thuisstreek van de Gasperi deel van Italië. Een jaar later richtte hij de Italiaanse Volkspartij (*Partito Popolare Italiano* – PPI) mee op en werd hij in 1921 een van haar parlementsleden. Onder Mussolini's leiding werden de fascistische machten in de Italiaanse regering echter steeds sterker. Ze gebruikten openlijk geweld en intimidatie tegen de PPI en de partij werd uiteindelijk in 1926 verboden en

ontbonden. De Gasperi zelf werd in 1927 opgepakt en veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf. Met de hulp van het Vaticaan werd hij na 18 maanden vrijgelaten. Hij kreeg asiel binnen de muren van het Vaticaan, waar hij 14 jaar lang als bibliothecaris werkte. Tijdens de Tweede Wereldoorlog schreef hij de “Idee ricostruttive” (Ideeën voor wederopbouw) die het manifest van de Christelijke Democratische Partij, die in 1943 in het geheim werd opgericht, zouden vormen. Na de val van het fascisme stond de Gasperi aan het roer van de partij en bekleedde hij van 1945 tot 1953 in acht opeenvolgende regeringen de functie van premier. Tot op de dag van vandaag blijft dit record van langstzittende premier in de geschiedenis van de Italiaanse democratie ongeëvenaard.

Zijn rol in de Europese integratie

Tijdens dit zogenaamde “tijdperk de Gasperi” werd Italië wederopgebouwd door het opstellen van een republikeinse grondwet, het consolideren van de interne democratie en het nemen van de eerste stappen naar economische wederopbouw. De Gasperi was een fervent voorstander van internationale samenwerking. Als verantwoordelijke voor het grootste deel van de wederopbouw van Italië na de oorlog, was hij ervan overtuigd dat het land zijn rol op het internationale toneel weer moest opnemen. Hiervoor werkte hij mee aan de oprichting van de Raad van Europa en overtuigde hij Italië deel te nemen aan het Amerikaanse Marshallplan en zich bij de NAVO aan te sluiten. Zijn nauwe samenwerking met de Verenigde Staten vond plaats op het moment dat in Italië een van de grootste communistische partijen van West-Europa zetelde.

Democratie, overeenstemming en vrijheid

De Gasperi was de mening toegedaan dat alle Europeanen de volgende les uit de Tweede Wereldoorlog hadden getrokken: “de toekomst zal niet worden opgebouwd door middel van macht noch door veroveringszucht, maar door het volhardend toepassen van de democratische methode, de constructieve geest van overeenstemming, en door het eerbiedigen van vrijheid”. Dit waren zijn woorden toen hij in 1952 de Karel de Grote-prijs voor zijn pro-Europese inzet in ontvangst nam. Deze visie verklaart zijn snelle respons op de oproep van Robert Schuman op

9 mei 1950 tot een geïntegreerd Europa die een jaar later tot de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) leidde. De Gasperi werd de eerste voorzitter van de parlementaire vergadering van de EGKS in 1954. En hoewel het project uiteindelijk niet slaagde, was de Gasperi een trouw verdediger en voorstander van het gemeenschappelijk Europees defensiebeleid.

Europese Economische Gemeenschap

Tijdens deze eerste stappen naar Europese integratie werd de Gasperi's rol beschreven als die van bemiddelaar tussen Duitsland en Frankrijk, die door bijna een eeuw van oorlog ver van elkaar stonden. Tijdens de laatste jaren van zijn leven was hij ook een drijvende kracht achter de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap. Hoewel hij niet lang genoeg leefde om deze tot wasdom te zien komen – hij overleed in augustus 1954 – werd zijn rol hierin alom erkend toen in 1957 de verdragen van Rome werden ondertekend.

De Gasperi en de Duitse kanselier Konrad Adenauer die elkaar in 1953 in Rome de hand schudden.

Door zijn achtergrond, ervaringen tijdens de oorlog, het leven onder het fascisme en het behoren tot een minderheidsgroepering was Alcide de Gasperi zich er bijzonder goed van bewust dat Europese eenheid nodig was om de wonden van twee wereldoorlogen te helen en ervoor te zorgen dat de verschrikkingen van het verleden nooit herhaald zouden worden. Hij was geïnspireerd door een duidelijke visie van een Unie van Europa die niet de plaats zou innemen van afzonderlijke landen, maar hen de kans zou bieden elkaar aan te vullen.